

УДК 37.091.26=111[37.016:003-028.31]

Тетяна Король,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНО СПРЯМОВАНОГО ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ З ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Метою цієї публікації є конкретизація структури та характеристик компонентів комунікативно спрямованого тестового завдання з читання англomовної фахової літератури, а також визначення шляхів практичного втілення запропонованої послідовності моделювання ситуацій реального спілкування під час розробки конкретного тестового завдання. На основі аналізу й синтезу сучасних методичних джерел уточнено визначення тестового завдання, прокоментовано структуру і зміст специфікації комунікативно спрямованого тестового завдання з читання, з'ясовано характер відображення її основних компонентів у відповідних компонентах тестового завдання з читання.

Ключові слова: комунікативно спрямований тестовий контроль, читання англomовної фахової літератури, специфікація тестового завдання, експозиція, інструкція, зразок виконання, основа тестового завдання, очікувана відповідь, професійно-комунікативне завдання.

Целью данной публикации является конкретизация структуры и характеристик компонентов коммуникативно-ориентированного тестового задания по чтению англоязычной специальной литературы, а также определение путей практического воплощения предложенной последовательности моделирования ситуаций реального общения во время разработки тестового задания. Определение тестового задания уточнено на основании анализа и синтеза современных методических источников. Прокомментированы структура и содержание спецификации коммуникативно-ориентированного тестового задания по чтению. Представлен характер отображения ее основных компонентов в соответствующих компонентах тестового задания по чтению.

Ключевые слова: коммуникативно-ориентированный тестовый контроль, чтение англоязычной специальной литературы, спецификация тестового задания, экспозиция, инструкция, образец выполнения, основа тестового задания, ожидаемый ответ, профессионально-коммуникативное задание.

The given article is aimed at the specification of the structure and component features of communicative test task in English reading for specific

purposes and determining the ways of practical application of the suggested modelling algorithm of the situations of real communication while composing the test tasks. The need in communicative approach to testing is grounded. The definition of the test task is provided on the basis of analysis and synthesis of modern methodical sources. The structure and the content of communicative test task specification are commented on. The way they are reflected in the main components of the test task in English reading for specific purposes is presented. The examples of relevant real test task components are provided. The requirements to be met by each test task component are listed. The prospective of future investigation is singled out.

Key words: *communicative testing, English reading for specific purposes, test task specification, prompt, rubric, example, input, expected response, professional communicative task.*

Постановка проблеми. Читання літератури англійською мовою є одним із найдоступніших видів іншомовної комунікації навіть у сьогоденному глобалізованому суспільстві. Тож формування англомовної компетентності у читанні фахової літератури у студентів немовних спеціальностей є одним із першочергових завдань викладання англійської мови у сучасному вищому навчальному закладі. Успішність його реалізації, у свою чергу, вимагає відбору, розробки та залучення різноманітних дієвих засобів навчання й контролю. У цьому контексті тестове завдання має виняткові перспективи, завдяки можливості його паралельного використання у функції як навчальної, так і контрольної вправи.

Утім, усі тестові матеріали для контролю й оцінювання рівня сформованості у студентів англомовної компетентності в читанні, як і в будь-якому іншому виді мовленнєвої діяльності, мають характеризуватися мінімально прийнятними показниками не лише надійності, а й валідності, автентичності та інтерактивності [5, с. 18]. Основний напрямок підвищення останніх показників для окремого тестового завдання вбачаємо у застосуванні комунікативного підходу до тестування, що полягає в урахуванні закономірностей використання іноземної мови як засобу спілкування під час розробки й пред'явлення тестових матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На разі у межах цього підходу виокремлено загальні положення організації комунікативно спрямованого тестового контролю іншомовної компетентності (Н. О. Бражник 2005, J. Milton 2009, С. J. Weir 2005), окреслено специфіку його реалізації у читанні фахової літератури (D. Douglas 2000), визначено послідовність моделювання ситуацій реального спілкування в читанні фахової літератури в межах тестового завдання (Т. Г. Король 2012) та вдосконалено принципи їх безпосередньої розробки (О. А. Гришина 2014). Однак детального вивчення все ще потребують шляхи втілення цих ідей під час написання та оформлення окремих структурних компонентів комунікативно спрямованого тестового завдання з читання.

Отже, метою цієї публікації є відстеження представленості змодельованої ситуації реального спілкування в читанні фахової літератури в окремих компонентах комунікативно спрямованого тестового завдання як запоруки високих показників його валідності, автентичності та інтерактивності. Для цього розглянемо основні компоненти комунікативно спрямованого тестового завдання з читання та зіставимо їх з із відповідними компонентами ситуації реального опосередкованого спілкування в читанні фахової літератури англійською мовою, представленими у його специфікації.

Під *тестовим завданням* розуміємо мінімальну складову одиницю тесту [5, с. 171], що передбачає отримання у відповідь на запропонований вербальний / невербальний стимул вербальної / невербальної реакції тестованого, яка свідчить про успішність виконання ним певної мовленнєвої діяльності та дозволяє кількісно оцінити рівень сформованості у нього відповідної операції / навички / вміння.

Будь-яке якісне ТЗ повинно розроблятися на основі його специфікації – офіційного документу, який містить структурований набір універсальних взаємопов'язаних характеристик об'єкта контролю та способу здійснення його вимірювання, що служить шаблоном для адекватного відтворення релевантної ситуації реального іншомовного спілкування в читанні фахової літератури при розробці низки окремих ТЗ зі спільними вимірювальними й якісними характеристиками та інструкцією для їхнього подальшого використання під час безпосереднього проведення тестування [2, с. 255].

Послідовність відтворення ситуацій реального спілкування в читанні фахової літератури студентами-фінансистами, у свою чергу, передбачає: 1) відбір англійськомовних фахових текстів на основі низки основних і специфічних критеріїв; 2) моделювання інформаційно-пошукових та інформаційно-поведінкових професійно-комунікативних завдань з читання; 3) надання проблемності змодельованим професійно-комунікативним завданням за рахунок використання текстів з мисленнєвими завданнями, закладеними в них автором, проблематизації текстів та створення власне проблемних завдань, розв'язання яких передбачає ефективне використання здобутої у процесі читання інформації; 4) наведення необхідної контекстуальної інформації щодо ролі тестованого, обставин і причин здійснення читацької діяльності, очікуваного результату/продукту її виконання.

Отже, укладення якісної специфікації комунікативно спрямованого тестового завдання з читання фахової літератури вимагає встановлення чітких взаємозв'язків між її основними компонентами: характером і змістом професійно-комунікативного завдання з читання, доречним способом і прийомом надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню та адекватним їм типом і видом тестового завдання.

Ураховуючи основні вимоги до комунікативно спрямованого тестового завдання з читання фахової літератури, уточнюємо перелік компонентів його специфікації: 1) характеристики об'єкта контролю; 2) характеристики реальної професійної / академічної ситуації опосередкованого спілкування,

у якій передбачається функціонування визначеної як об'єкт контролю операції / навички / вміння; 3) характеристики способу здійснення вимірювання, що визначається з урахуванням виокремлених характеристик ситуації реального спілкування та здатний залучити тестованого до застосування операції / навички / вміння, рівень сформованості якої підлягає вимірюванню за результатами виконання даного тестового завдання [7, с.128].

При цьому будь-яке комунікативно спрямоване тестове завдання з читання складається з:

- 1) експозиції (*prompt*);
- 2) інструкції (*rubric*);
- 3) зразка виконання;
- 4) основи ТЗ (*input, stimulus*);
- 5) очікуваної реакції / відповіді (*expected response*) [1; 6, с. 24].

Текст для читання залишається поза структурою тестового завдання, за винятком тих випадків, коли його розробниками використовується проблематизація тексту як спосіб надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню. У такому разі, саме проблематизований текст виступає основою тестового завдання.

Зупинимося на кожному із компонентів комунікативно спрямованого тестового завдання дещо детальніше. *Експозиція* є ключовим характерним компонентом комунікативно спрямованого тестового завдання з читання [3; 7, с. 55–56], в якій наводиться важлива контекстуальна інформація для залучення тестованого до читання взагалі й до виконання конкретного професійно-комунікативного завдання зокрема. Експозиція в тестовому завданні з читання може розташовуватись:

- 1) перед інструкцією;
- 2) після неї;
- 3) у комбінуванні з інструкцією/паралельно до неї [6, с. 31–32; 7, с. 55–56];
- 4) замість інструкції до тестового завдання. Цей варіант може застосовуватися з метою ускладнення тестового завдання.

В експозиції реалізуються усі характеристики сетінгу, формулюється професійно-комунікативне завдання з читання, опосередковано відображаються спосіб та прийом надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню, що використовуються розробниками тестового завдання, презентується тематика і/або тип тексту для читання. Деякі дослідники розглядають експозицію як певний елемент основи тестового завдання. На наш погляд, це має сенс тільки у випадку тестових завдань з усного або письмового мовлення.

Як приклад, наводимо експозицію до тестового завдання для вимірювання рівня сформованості у майбутніх фінансистів уміння узагальнювати здобуті у процесі читання факти:

You've failed to buy the stocks you were interested in greatly. To understand the reasons for this read the text analyzing stock trading process. What steps does it contain?

Інструкція до тестового завдання є його обов'язковою складовою, у якій описується процедура виконання тестового завдання та міститься інформація стосовно його структури, вказівки щодо того як виконувати дане тестове завдання та, які саме навички й уміння ним контролюються; визначаються часові рамки виконання тестового завдання, місце й спосіб фіксації відповіді та метод оцінювання [1, с. 23; 4; 5, с. 182; 7, с. 54]. Вона мусить подаватися максимально чіткою й зрозумілою мовою з використанням стандартних усталених формулювань для тестового завдання певного типу та виду. Наводимо приклад інструкції до вищезгаданого тестового завдання:

Choose the best universal name for each part (1–4) of the text from A, B, C, or D below to sum up the process. Write your answers on the answer sheet. There is an example at the beginning (0). Time allotment: 7 minutes. Each question carries 2 points.

У зразку виконання тестового завдання наочно демонструється очікуваний результат розв'язання тестованим професійно-комунікативного завдання з читання, спосіб фіксації відповіді та критерії її оцінювання, установлюється зв'язок між основою тестового завдання й очікуваною відповіддю. Наявність зразка виконання є обов'язковою для стандартизованих [1, с. 24] та факультативною – для викладацьких тестових завдань. Знову ж таки наявність/відсутність зразка виконання пропонуємо розглядати як один із варіантів варіювання рівня складності тестового завдання. Як приклад, пропонуємо зразок виконання все того ж тестового завдання:

Example: 0 **A**

Основа тестового завдання має забезпечувати ситуаційну й інтеракційну автентичність залучення тестованого до виконання проблемного професійно-комунікативного завдання з читання, сформульованого в експозиції [5, с. 17; 7, с. 18]. Її подача здійснюється структуровано, у вигляді окремих послідовно занумерованих пунктів / питань для опрацювання (*items*), що мають належати до спільного контексту та пред'являтися у вигляді, максимально наближеному до ситуації реального спілкування [8]. Цей компонент тестового завдання є носієм характеристик, наведених у відповідному пункті його специфікації, та відображає використані розробниками спосіб і прийом надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню і релевантний їм вид ТЗ. Для ілюстрації наводимо приклад основи вищезгаданого тестового завдання:

0.	A. Ordering your broker to buy or sell.	B. Employing a stock broker.
	C. Consulting with your stock broker.	D. Contacting your stock broker.
1.	A. Visiting the «trading floor»	B. Ordering through the BBSS
	C. Using the NYSE's SuperDot system	D. Contacting the Stock Exchange
2.	A. Representing customer's interests	B. Making a deal
	C. Involving other floor brokers	D. Discussing the price fluctuations
3.	A. Informing the brokerage firms	B. Contacting the customers
	C. Recording transaction	D. Keeping CTS records
4.	A. Receiving money	B. Transferring funds
	C. Deducting commission	D. Paying up

Очікувана відповідь у тестовому завданні відображає наведену у специфікації методику оцінювання відповіді та повністю залежить від обраного типу тестового завдання. Як приклад, пропонуємо очікувану відповідь для представленого вище тестового завдання:

Answer Key

0	1	2	3	4
<i>A</i>	<i>D</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>

Співвідношення компонентів комунікативно спрямованого тестового завдання з читання з відповідними компонентами його специфікації узагальнено у табл. 1.

Таблиця 1

Зв'язок компонентів комунікативно спрямованого тестового завдання з читання англomовної фахової літератури з компонентами його специфікації

Компонент тестового завдання	Компонент специфікації тестового завдання, зміст якого враховується
Експозиція	<ul style="list-style-type: none"> • характер та зміст професійно-комунікативного завдання, що моделюється; • спосіб, прийом надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню; • характеристика сетінгу
Інструкція щодо виконання тестового завдання	<ul style="list-style-type: none"> • технічні характеристики тестового завдання; • об'єкт /об'єкти тестового контролю
Зразок виконання тестового завдання	<ul style="list-style-type: none"> • тип тестового завдання; • вид тестового завдання; • характеристики очікуваної відповіді
Основа тестового завдання	<ul style="list-style-type: none"> • характеристика тексту /текстів для читання; • спосіб надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню; • прийом надання проблемності змодельованому професійно-комунікативному завданню; • вид тестового завдання; • характеристики основи тестового завдання
Очікувана відповідь	<ul style="list-style-type: none"> • тип тестового завдання; • характеристики очікуваної відповіді; • методика оцінювання відповіді

Наведена структура тестового завдання з читання фахової літератури повністю відповідає структурі будь-якого реального позатестового професійно-комунікативного завдання, що також є відносно структурованим, керується певною метою, виконується у визначених часових рамках, передбачає опрацювання певного матеріалу й презентацію одержаних результатів, які оцінюються за конкретними критеріями. Проте, за позатестових обставин ці механізми регулювання процесу розв'язування реального професійно-комунікативного завдання з читання й окремі його

компоненти виражені здебільшого імпліцитно й базуються на попередньому досвіді користувача мовою, його предметних / експертних знаннях, а також на аналізі конкретної ситуації. Отже, основною відмінністю між реальними позатестовими й змодельованим тестовими обставинами є ступінь експліцитності компонентів та механізмів регулювання діяльності [7].

Відтак, розробка тестових завдань з читання фахової літератури за розглянутою структурою й з урахуванням зазначених вимог до її компонентів, повинна забезпечувати комунікативність створених у такий спосіб тестових завдань, а, отже, й високу валідність, автентичність та інтерактивність.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо в організації та проведенні експертної перевірки й пілотування розроблених у такий спосіб тестових матеріалів з читання фахової літератури з метою їх коригування та вдосконалення. Цікавим також видається проведення анкетування студентів з метою з'ясування їхнього ставлення до застосування експозиції тестового завдання, порівняння ефективності виконання студентами тестових завдань за наведеною та спрощеною структурою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Квасова О. Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь : [навч. посібник] / Ольга Геннадіївна Квасова. – К. : Ленвіт, 2009. – 119 с.
2. Король Т. Г. Структура специфікацій тестових завдань із читання англomовної фінансової літератури / Т. Г. Король : Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [«Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної»], (Полтава, 14–15 трав. 2010 р.) / Мін-во освіти і науки України, ВНЗ УКООПСПЛКИ «Полтавський університет економіки і торгівлі». – Полтава : Вид. «Полтавський літератор», 2010. – С. 255–257.
3. Чернявская Л. А. Роль коммуникативных задач и учёт ситуаций общения при обучении чтению / Л. А. Чернявская // Иностранные языки в школе. – 1986. – № 3. – С. 20–25.
4. Alderson J. Ch. Into Europe. Prepare for modern English Exams. Reading and Use of English / J. Ch. Alderson, M. Cseresznyés. – Budapest : Teleki Laszlo foundation, 2005. – 289 p.
5. Bachman L. F. Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests / L. F. Bachman, A. S. Palmer. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 377 p.
6. Common European Framework of Reference for Languages : Learning, Teaching, Assessment. Language examining and test development / [prepared under the direction of M. Milanovic (A.L.T.E.)]. – Strasbourg : Language Policy Division, 2002. – 55 p.
7. Douglas D. Assessing Language for Specific Purposes / Dan Douglas. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 311 p.
8. Madsen H.S. Techniques in testing / Harold S. Madsen. – New York : Oxford University Press, 1983. – 212 p. – (Teaching techniques in English as a second language).